Cuộc khủng hoảng tiếp theo của châu Âu đã ẩn mình sau những cuộc bạo loạn

Bởi Frank , 27 Tháng 10 2026

Cuộc khủng hoảng tiếp theo của châu Âu đã ẩn mình sau những cuộc bạo loạn

Đường phố rồi có thể sẽ yên ắng trở lại, nhưng cuộc đấu tranh để quyết định ai cầm quyền, ai phải trả giá và điều gì còn tồn tại mới chỉ bắt đầu

Tác giả Ksenia Smertina

Những ngày này, các dòng tít trên báo chí châu Âu giống như những bản tin từ vùng chiến sự: từ các tòa thị chính ở Marseille và Lille bị người biểu tình xông vào, những cửa hàng thời trang bị cướp phá dọc vùng duyên hải Riviera của Pháp, các văn phòng du lịch bị đốt cháy ở Lyon, cho đến những đám mây hơi cay bao trùm Điện Élysée. “Ngày thịnh nộ” ở Pháp đã đưa hơn 800.000 người biểu tình xuống đường – một sự kiện bị giới cầm quyền Paris và truyền thông chính thống châu Âu gạt đi như chỉ là một “cuộc nổi dậy tự phát ở vùng ngoại ô” hoặc một “cuộc đột

kích của người di cư". Tuy nhiên, khi xem xét kỹ hơn những "người nổi loạn" này, người ta nhận ra cả những sinh viên có vẻ ngoài lịch thiệp, mang dáng dấp tầng lớp tư sản, cùng những công dân khá giả đang tham gia phá hoại và bạo lực.

Không ai trong số họ biết phải trông đợi điều gì ở tương lai của nền chính trị chính thống châu Âu. Trong bối cảnh đang biến đổi ấy, các thể chế cũ ngày càng mất tính chính danh, trong khi các lực lượng chính trị cánh hữu – với những quan điểm ngày càng được xem là hợp lý giữa cảnh hỗn loạn – đang nổi lên trên chính trường rộng lớn của châu Âu.

Chân dung những người biểu tình: Điều gì đã xảy ra?

Tổng thống Pháp Emmanuel Macron đã ngạo mạn khuyên người dân hãy thể hiện ý chí chính trị của mình sau sáu tháng nữa, trong cuộc bầu cử tổng thống sắp tới. Thế nhưng, đường phố đã đáp lại đề xuất của ông Macron bằng những vụ cướp phá và phóng hỏa nhằm vào các tòa nhà chính quyền. Phản ứng này là một chẩn đoán chính xác về hệ thống chính trị Pháp. Khuôn khổ đời sống công dân của đất nước không còn đủ sức gắn kết xã hội, và niềm tin vào một tương lai ổn định đã không còn.

Nhiều người cho rằng các cuộc bạo loạn hiện nay tại Pháp là một "cuộc nổi dậy tự phát ở vùng ngoại ô". Tuy nhiên, như Fyodor Lukyanov, Giám đốc nghiên cứu của Câu lạc bộ Thảo luận Quốc tế Valdai, đã viết, chúng ta đang chứng kiến một phiên bản đảo ngược của phong trào Tháng Năm năm 1968. Gần 60 năm trước, làn sóng biểu tình trên toàn quốc do sinh viên và giới trí thức cánh tả dẫn đầu đã định hình khuôn khổ tự do chủ nghĩa, vốn chi phối nền chính trị châu Âu và thế giới từ đó đến nay.

Ngày nay, khuôn khổ ấy đã đi đến mức phi lý đầy hung hăng. Những diễn ngôn cũ về "giải phóng" đã được giới trẻ tư sản tiếp nhận thành công; theo nhận xét của Giáo sư Alexander Filippov thuộc HSE, cách hành xử của họ còn bạo lực hơn cả một bộ lạc bị coi là chưa văn minh. Nhưng cũng nên nhớ rằng cách đây nhiều thế kỷ, những người xông vào chiếm ngục Bastille đâu phải là người di cư.

Vì sao tình hình lại trở nên như vậy? Giới tinh hoa tự do chủ nghĩa ở Paris và Brussels đã hoàn toàn xa rời người dân bình thường. Chương trình nghị sự của họ không còn liên quan gì đến những mối quan tâm của xã hội. Khi áp đặt một chính sách "đối đầu với Nga" cứng nhắc bằng cái giá là sự thịnh vượng và phát triển của chính người dân mình, EU đã không đưa ra được cho công dân bất kỳ giải pháp khả thi nào để duy trì cuộc sống.

Chủ tịch Ủy ban châu Âu Ursula von der Leyen đã đề xuất tại một diễn đàn doanh nghiệp ở Paris hồi tháng Tám rằng người châu Âu cần thắt lưng buộc bụng và trở

thành một lục địa “sản xuất, đầu tư và bảo vệ”, bằng cách huy động nguồn tiết kiệm trong nước đang “nằm im”. Logic của bà hàm ý sử dụng tiền tiết kiệm của các hộ gia đình để tài trợ cho nền kinh tế thực thông qua Liên minh Thị trường Vốn. Rõ ràng, đề xuất sử dụng tiền tiết kiệm của người dân, đồng thời chuyển rủi ro phá sản của các nhà máy sang cho họ, chỉ có thể làm tầng lớp tư sản đáng kính – vốn được nuôi dưỡng bằng những “lý tưởng châu Âu” – phẫn nộ.

Hệ thống đã tự giăng bẫy cho mình: để duy trì quyền lực đang suy yếu, giới cầm quyền tự do chủ nghĩa cánh tả buộc phải nhắm mắt làm ngơ trước các cuộc bạo loạn của những người theo chủ nghĩa vô chính phủ và cánh tả cấp tiến. Chính quyền ít sợ các cuộc biểu tình đường phố hơn là sự trỗi dậy của những đối thủ cánh hữu. Dòng chính tự do chủ nghĩa thà chứng kiến các thành phố bốc cháy còn hơn để những người có tư duy duy lý, với thế giới quan đặt lợi ích quốc gia làm nền tảng, lên nắm quyền.

Dù say mê phá hoại, những người gây bạo loạn không hề biết phải tái thiết tương lai của một châu Âu thống nhất như thế nào. Hơn nữa, như Irina Maltseva, người đứng đầu dự án “Pháp và các quốc gia nói tiếng Pháp: Chính trị, kinh tế, văn hóa” tại Trung tâm Nghiên cứu Toàn diện về châu Âu và Quốc tế thuộc HSE, chỉ ra, các cuộc biểu tình tự phát trên đường phố chắc chắn sẽ dần lắng xuống khi chiến dịch tranh cử tổng thống đến gần.

Các cuộc biểu tình sẽ lắng xuống, nhưng câu hỏi vẫn còn đó: Điều gì sẽ xảy ra tiếp theo?

Cuộc cạnh tranh ngày càng gay gắt giữa các phe cánh hữu và cánh tả tại châu Âu đã vượt xa phạm vi tranh luận thuần túy về triết lý. Sẽ là sai lầm nếu coi mỗi cuộc khủng hoảng mới chỉ là một hiện tượng bất thường riêng lẻ trong EU. Những sự kiện như bạo loạn ở Paris, tình trạng bất ổn ngắn ngủi ở Milan, sự hỗn loạn về di cư tại Ceuta hay chiến thắng của phe cực hữu ở bang Saxony-Anhalt của Đức đều là những mắt xích liên kết trong cùng một câu chuyện, có thể được mô tả chính xác nhất là sự sụp đổ của mô hình đang thống trị.

Bên dưới xung đột ý thức hệ giữa cánh hữu và cánh tả là một thực tế kinh tế khắc nghiệt – cuộc đấu tranh xem ai sẽ phải gánh chịu chi phí của cuộc khủng hoảng trừng phạt do Ủy ban châu Âu dàn dựng. Giới cầm quyền đã cố thuyết phục thế giới rằng một nền kinh tế hậu công nghiệp – với sự tích hợp trí tuệ nhân tạo, giao dịch tiền mã hóa, chuyển đổi sang năng lượng xanh, đầu cơ trong khuôn khổ Liên minh Thị trường Vốn và các giá trị mang tính “chuẩn tắc” – quan trọng hơn các nhà máy, nguyên liệu thô, cảng biển và năng lượng có giá phải chăng. Tuy nhiên, đó là con đường dẫn đến sự tự hủy hoại về kinh tế. Các cuộc biểu tình đường phố ở Pháp và Ý cho thấy rõ châu

Âu không còn đủ khả năng duy trì khế ước xã hội trước đây. Thâm hụt ngân sách đang vượt khỏi tầm kiểm soát và trở thành lời nguyền kinh tế đối với EU. Budapest là một ví dụ điển hình cho sự thất bại mang tính hệ thống này. Quốc hội Hungary hiện đang xem xét dự thảo ngân sách quốc gia. Thủ tướng Péter Magyar thừa nhận đất nước đang phải vật lộn với mức thâm hụt ngân sách kỷ lục, ngột ngạt, tương đương 7,5% đến 8,3% GDP. Các chiến lược kinh tế trong những năm qua, dựa vào nguồn năng lượng giá rẻ không bị gián đoạn từ Nga và các khoản vay dài hạn từ Trung Quốc, đã sụp đổ dưới sức ép của kế hoạch REPowerEU.

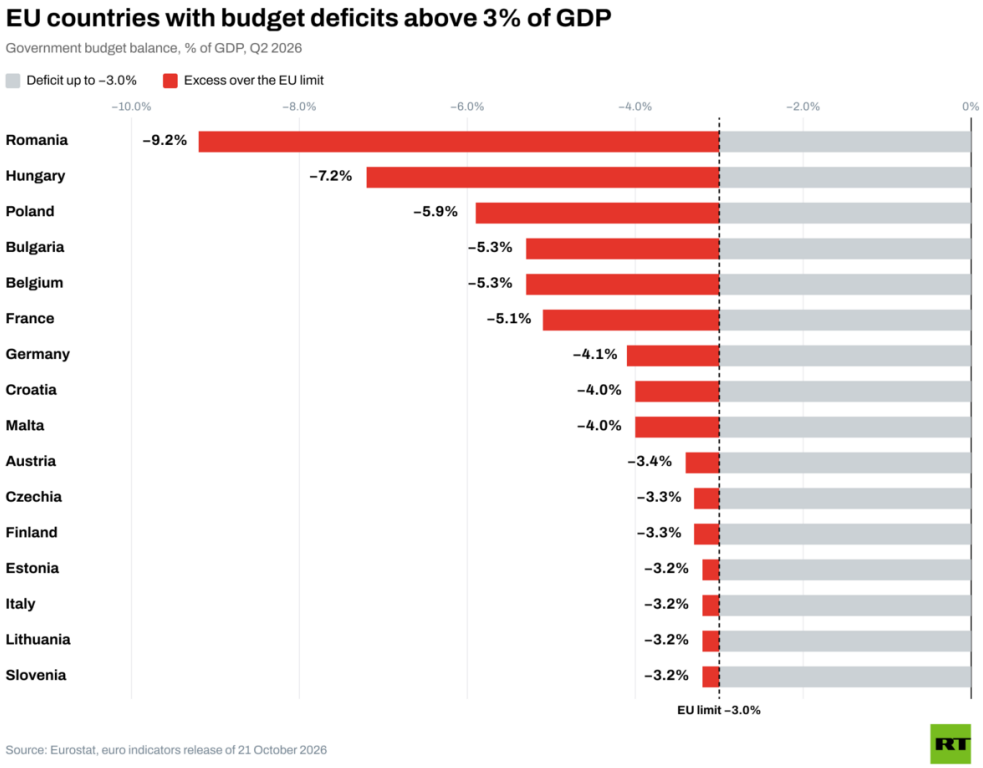

Cơ chế hỗ trợ duy nhất còn lại của chính phủ Hungary là khoản thuế được gọi là “đóng góp đoàn kết”, áp dụng đối với lợi nhuận vượt mức tại các thành phố do phe đối lập lãnh đạo. Tuy nhiên, chính quyền địa phương không còn khả năng chi trả khoản này trong bối cảnh khủng hoảng hiện nay. Để ngăn Hungary rơi vào những biến động xã hội quy mô lớn tương tự ở Pháp, ông Magyar đang khẩn trương triển khai hệ thống thuế lũy tiến, cắt giảm các hợp đồng của chính phủ, áp thuế tài sản đối với các tỷ phú và làm gia tăng căng thẳng với lãnh đạo EU khi yêu cầu giải ngân ngay 16 tỷ euro tiền tài trợ của EU đang bị đóng băng. Đồng thời, ông đe dọa ông Orbán bằng án tù chung thân nếu ông này đẩy phe đối lập xuống đường.

Tuy nhiên, việc phân tích động lực nội tại của các vấn đề kinh tế trong EU không nên bị giản lược thành phương trình “thâm hụt ngân sách = biểu tình đường phố”. Chẳng hạn, người ta có thể thắc mắc vì sao Ba Lan và Romania không xảy ra biểu tình, dù có mức thâm hụt ngân sách tương đương hoặc thậm chí nghiêm trọng hơn (lần lượt là 7,3% và 7,9%), trong khi Albania (một quốc gia tương đối ổn định về tài chính và

không phải thành viên EU) lại chìm trong bất ổn và cuộc Cách mạng Hồng hạc.

Câu trả lời dường như nằm ở bản chất khác nhau của các khoản thâm hụt và khả năng chống chịu của các thể chế quốc gia. Tại Ba Lan và Romania, những thiếu hụt ngân sách hiện đang được che đậy bằng chủ nghĩa dân túy bầu cử tràn lan và những khoản "mua chuộc xã hội" – chẳng hạn như trợ cấp cho nông dân Romania hoặc việc áp giá trần tại các trạm xăng ở Ba Lan.

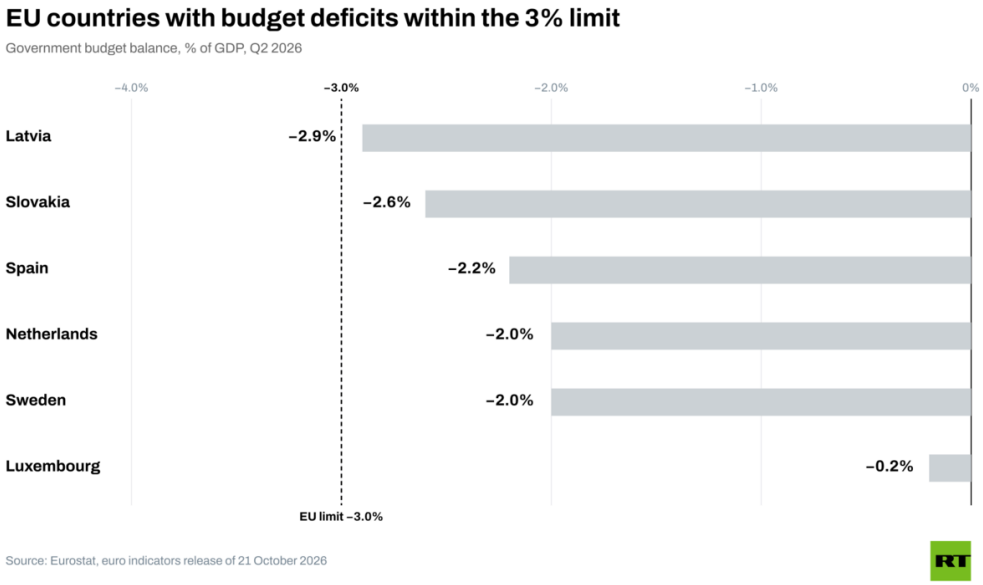

Chính phủ tìm cách xoa dịu sự bất mãn bằng nguồn tiền thu từ các doanh nghiệp lớn. Tuy nhiên, tại Pháp, chính phủ đã sử dụng cạn kiệt biện pháp này. Thâm hụt ngân sách đã dẫn đến việc trực tiếp cắt giảm những cam kết xã hội thiết yếu – từ kinh phí dành cho trường học đến hỗ trợ các vùng ngoại ô – nhanh chóng làm xói mòn tính chính danh của chính phủ.

Đối với nhiều người châu Âu, chương trình nghị sự của cánh hữu và việc đặt lợi ích quốc gia lên hàng đầu đã trở thành lựa chọn hợp lý duy nhất. Những người thực dụng thuộc cánh hữu đề xuất rà soát tài chính minh bạch và các biện pháp bảo vệ về tài chính, trong khi khuôn khổ tự do chủ nghĩa của Brussels lại cổ xúy cho tình trạng mất khả năng thanh toán vì những giáo điều khá đáng ngờ.

Chiến thuật trong cuộc cạnh tranh ngày càng quyết liệt, hay cách thành công trong "căn phòng tối"

Chính trị thế giới đương đại giống như một "căn phòng tối", nơi các quy tắc cũ không còn hiệu lực, còn những quy tắc mới vẫn đang hình thành. Phát hiện quan trọng là "cánh hữu mới" đã học được cách xoay xở trong bóng tối bằng cách chơi theo chính các quy tắc của Brussels. Ngày càng có nhiều người hiểu rằng muốn cứu nền tảng công nghiệp khỏi những khoản thâm hụt ngột ngạt thì phải từ bỏ chủ nghĩa lãng mạn

ý thức hệ. Một ví dụ điển hình là Thủ tướng Ý Giorgia Meloni. Cách tiếp cận của bà cho thấy người ta có thể nghiêm túc tuân thủ những nghi thức đối ngoại mang tính hình thức của khối châu Âu – Đại Tây Dương, đồng thời đàm phán với Brussels để được miễn trừ trong các vấn đề thiết yếu đối với nền kinh tế quốc gia – như năng lượng hoặc di cư.

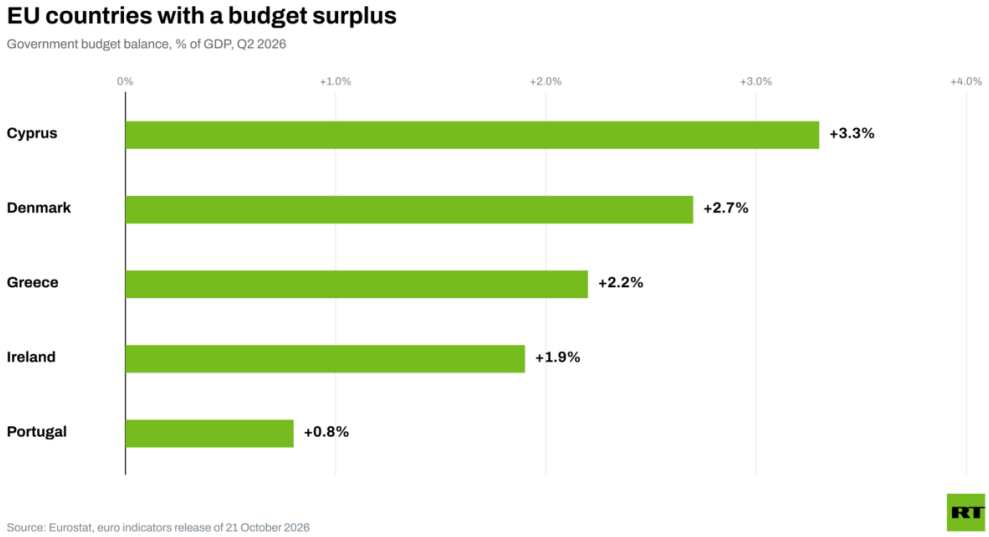

Thủ tướng Slovakia Robert Fico đi theo con đường tương tự, khéo léo kết hợp các nguyên tắc xã hội của cánh tả với chủ nghĩa dân túy dân tộc cứng rắn. Bratislava yêu cầu Ủy ban châu Âu cho phép những giai đoạn chuyển tiếp chính thức và các ngoại lệ để tiếp tục nhận khí đốt từ Nga, viện dẫn nhu cầu bảo vệ túi tiền của cử tri.

Thủ tướng Séc Andrej Babiš cũng thực hiện một nước đi tương tự. Dù chính sách của ông không thể được gọi là thân Nga, chủ nghĩa thực dụng đặt ra một sự thật đơn giản: nếu các nhà máy của Séc muốn tồn tại giữa chính sách dầu diesel ích kỷ của Mỹ, họ sẽ phải đàm phán với Moskva. Ngay cả Hungary cũng đã khéo léo chuyển cuộc thảo luận sang ngôn ngữ của những cuộc mặc cả cứng rắn. Budapest đã chính thức đồng ý tuân thủ các yêu cầu của REPowerEU và từng bước chấm dứt nguồn cung năng lượng từ Nga trước tháng 10 năm 2027, nhưng vẫn khẳng định EU phải bồi thường; nếu không, các doanh nghiệp Hungary sẽ đối mặt với nguy cơ phá sản.

Lập trường của Ba Lan đặc biệt đáng chú ý. Về mặt phát ngôn, Warsaw yêu cầu áp đặt các biện pháp trừng phạt toàn diện đối với những dự án Á – Âu và tự giới thiệu mình là "lá chắn phía đông chủ yếu" của châu Âu. Tuy nhiên, đây chỉ là nỗ lực giữ thể diện trong một ván cờ đang thua. Thực tế trong nước buộc Warsaw phải đàm phán với Bắc Kinh để duy trì tuyến trung chuyển qua đầu mối Małaszewicze và áp đặt mức thuế 60% đối với lợi nhuận bất thường của doanh nghiệp nhà nước Orlen, nhằm tạm thời xoa dịu sự bất mãn của công chúng tại các trạm xăng trước thềm bầu cử.

Đáng chú ý, “phép thử bằng cơn thịnh nộ” này không chỉ diễn ra trong EU và cũng không chỉ ảnh hưởng đến các cường quốc tư bản phương Tây. Xu hướng ấy đang lan rộng trên quy mô toàn cầu.

Tại Albania, “Cách mạng Hồng hạc” đang âm ỉ. Biến động xã hội bùng lên sau quyết định phân bổ các khu nghỉ dưỡng cho một siêu dự án do Jared Kushner, con rể của Donald Trump, đứng đầu. Sự việc đã làm lung lay một thập kỷ ổn định dưới chính phủ tự do chủ nghĩa cánh tả của Thủ tướng Albania Edi Rama. Trong nỗ lực tuyệt vọng nhằm bám giữ tính chính danh đang suy giảm, ông Rama quay lại chiến thuật quen thuộc: cáo buộc những người biểu tình trên đường phố có liên hệ với phong trào chính trị Antifa của Mỹ và chịu “ảnh hưởng của Moskva”.

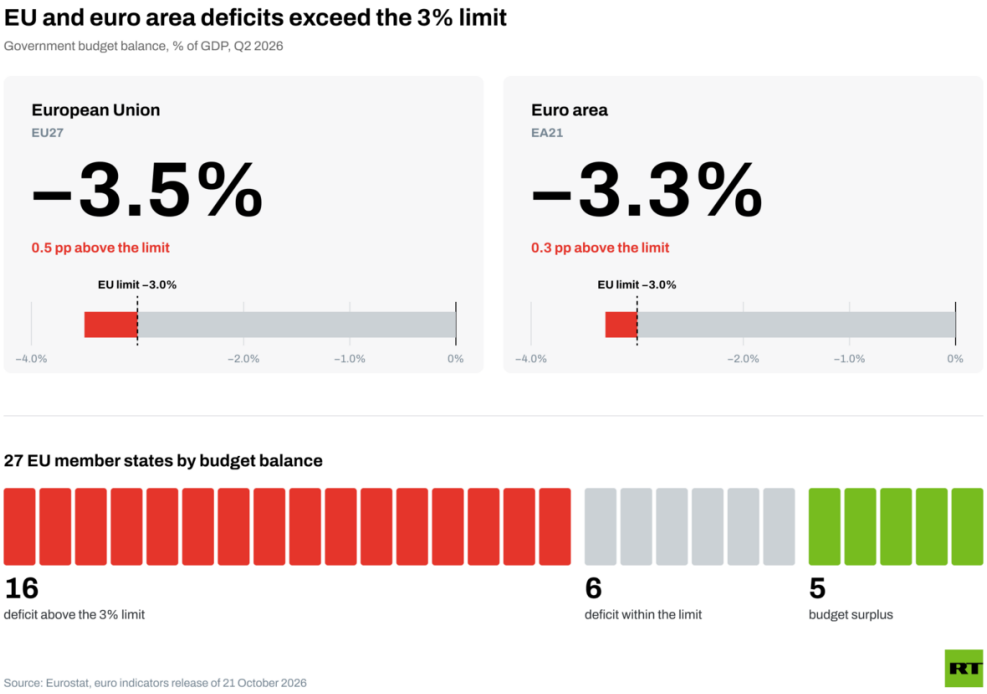

Quả lắc còn dao động xa hơn tại Ấn Độ, nơi một phong trào nổi dậy quy mô lớn của thanh niên, do Cockroach Janta Party (CJP) và liên minh đối lập của Rahul Gandhi dẫn đầu, đã làm tê liệt các thành phố lớn từ New Delhi đến Mumbai. Mặc dù nguyên nhân trực tiếp là đợt rà soát đặc biệt chuyên sâu các danh sách cử tri (Special Intensive Revision), vấn đề căn bản vẫn tương tự ở Pháp: mô hình gia công dịch vụ số hướng tới Mỹ và những giáo điều tự do chủ nghĩa không còn đủ khả năng bảo đảm sinh kế cho thế hệ trẻ giữa cuộc khủng hoảng toàn cầu.

Vấn đề không phải là chủ nghĩa tư bản nói chung, mà là sự sụp đổ của một hình thái cụ thể đã thoái hóa của nó: toàn cầu hóa tự do chủ nghĩa. Thay vào đó đang nổi lên một chủ nghĩa tư bản có chủ quyền, cứng rắn và bắt nguồn từ lợi ích quốc gia. Những người thực dụng thuộc cánh hữu mới không phải là “bạn bè của Moskva”. Họ đơn thuần bảo vệ lợi ích kinh tế của chính mình trong thời kỳ khan hiếm.

Đối với Nga, đây là một tín hiệu quan trọng: chính sách trừng phạt “thống nhất” của phương Tây đã trở thành một lớp vỏ bọc khó xử nhưng chỉ mang tính trang trí; và đằng sau nó, chúng ta nhìn thấy những cảnh tượng bất mãn dữ dội song rốt cuộc chẳng đem lại kết quả đáng kể. Từ góc độ đó, một câu hỏi then chốt được đặt ra: giới chính trị chính thống sẽ thừa nhận thất bại và đàm phán với các đối thủ, hay tiếp tục hành động theo nguyên tắc “après nous, le déluge” (sau chúng ta là đại hồng thủy)? Một chỉ dấu quan trọng sẽ là việc hình thành liên minh giữa chính phủ cầm quyền và các lực lượng cánh hữu tại Saxony-Anhalt, cũng như khả năng của họ trong việc điều hành hiệu quả và duy trì quyền lực lâu dài.